

С Т А Н О В И Щ Е

От: доц. д-р Светла Маринова Кънева, научна специалност „Теория на държавата и правото. Политически и правни учения“, Университет за национално и световно стопанство

Относно: конкурс за доцент по професионално направление 3.6. Право (Теория на държавата и правото)

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен от ПУ „Паисий Хилендарски“ в ДВ брой 98/19.11.2024 г. Съгласно Заповед № РД-22-446/18.02.2025 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“ участвам в състава на научното жури по конкурса.

2. Кратка информация за кандидатите в конкурса

В обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионалното направление 3.6. Право, научна специалност „Теория на държавата и правото“ във ПУ „Паисий Хилендарски“ участва само един кандидат – гл. ас. д-р Димитър Вълков Ханев, преподавател в катедра „Правни науки“ на ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“, който е представил изискваните документи.

Димитър Ханев е завършил специалност „Право“ в магистърска степен в ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“, гр. Пловдив през 2004. През 2005 г. постъпва в катедра „Теория и история на правото“ към ЮФ на ПУ на основен трудов договор, където продължава да работи и до днес.

През 2015 г. гл. ас. д-р Димитър Ханев защитава докторска дисертация на тема „Правната свобода като форма на субективното право“ по научна специалност (докторска програма) „Теория на държавата и правото.

Политически и правни учения“ в Юридическия Факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност

Гл. ас. д-р Димитър Ханев е представил документи и приложени доказателства към тях за изпълнение на националните и университетските количествени и качествени изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“.

От представените справки се вижда, че гл. ас. Димитър Ханев изпълнява Национални изисквания за заемане на академичната длъжност „ДОЦЕНТ“. Справките са коректно направени и отразяват основни научни постижения (публикувани книги, статии, студии и доклади, цитирания на научните публикации), както и основни качествени признания на обществото относно кандидата за ДОЦЕНТ на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Кандидатът изпълнява всички минимални национални изисквания и допълнителни факултетни изисквания – има придобита ОНС „доктор“ и има публикувана самостоятелна монография по темата на конкурса за ДОЦЕНТ, както и публикувана книга на база защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен доктор, допълнителна студия, статия, цитирания. За рецензиране са представени две монографии, едната по темата на докторската дисертация, а другата самостоятелна по темата на конкурса - „Юридическото обосноваване“, една студия, една статия и цитирания в монографии и толове с научно рецензиране и цитирания и рецензии в нереферирани списания с научно рецензиране.

4. Оценка на учебно-преподавателската дейност

От представената справка на ПУ „Паисий Хилендарски“ е видно че гл. ас. д-р Димитър Ханев провежда лекции и упражнения по дисциплините Обща теория на правото и лекции по Основи на правото.

Учебните часове са пред студенти в бакалавърска и магистърска степен, като са тясно свързани с научната област на реализираните публикации и на обявения конкурс за „доцент“. Приложената към документите справка показва, че през периода след заемането на академичната длъжност „главен асистент“ кандидатът има изпълнена аудиторна заетост, която отговаря на изискванията.

От представените материали и от изследователската и преподавателската ѝ дейност, мога да твърдя, че кандидатът има висока професионална подготовка, предоставя на студентите съвременни и полезни знания и развива у тях умения, които подпомагат успешната им професионална реализация.

5. Кратка характеристика на представените научни трудове/публикации

За участието в конкурса гл. ас. д-р Димитър Ханев е представил 2 монографии, 1 студия, 1 статия и цитати на негови разработки. В публикациите няма доказано по законоустановения ред плагиатство. Основният (хабилитационният) труд на гл. ас. д-р Димитър Ханев „Юридическото обосноваване: понятие и теория“, ISBN 978-619-281-017-7, УИ „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2025г. Съдържанието е структурирано в две глави, апендикс и заключение, то е теоретично и логично издържано и има обем от 180 страници.

Основната цел на монографичното изследване е свързана с анализ на темата за юридическото обосноваване, разгледана главно с нейните два аспекта концептуален и правнотеоретичен. Авторът обосновава проблематиката като самостоятелно значим въпрос в системата на юриспруденцията и методологично я свързва със епистемологията и правопознанието. Аргументирания епистемологичен подход от автора като крайъгълен камък на философията на Новото време определя нейната значимост за теорията на правото и за цялото правопознание. Стъпвайки на кантианската философия, по-специално на влиянието на рационализма като

философска доктрина, авторът е организиран изложението следвайки кантианската философска система и също доказва, че идеализма на Кант е несъвместим с реалностите на съвременното общество. Методологическият подход на изследването е правнофилософски, а използваната методика е критическа и аналитична. Изводите на изследването предвид фундаменталния характер на темата са фактологични, а не нормативни.

Първата част на изложението е свързана с анализ на понятието обосноваване в правото. На този въпрос са посветени четири глави като се представят изходни позиции, теоретични и методологически предпоставки, за да се достигне до анализ на юридическото обосноваване в правноинституционален контекст. Изведени са сходства и различия между понятието обосноваване и сродни понятия като мислене, тълкуване, доказване, аргументация. Направен е фундаменталният извод за правната теория че обосноваването в широк смисъл би могло да се отъждестви с мисленето, а в тесен смисъл с аргументацията. Адекватно е уточнено, че аргументацията в широк смисъл включва правопознанието, към който процес се отнася и намирането на истината, а в тесен смисъл акцента е върху дискурса, реториката и убеждението на едно лице или аудиторията.

Изследвана е ролята на кантианската традиция в рамките на юридическото мислене и е защитена тезата за наличието на две форми на обосноваване в правото, а именно теоретична и практическа. Обърнато е специално внимание на когнитивните аспекти на проблема. Разгледани са фундаментални категории в когнитивните науки, каквито са когниране, рационалност, информация и смисъл. Юридическото обосноваване е изведено като когнитивно-познавателен процес, развиващ се в индивидуалното съзнание на човека, който се намира в интелектуална среда, изискваща от него когниране чрез използване на правни категории и насочен към конструиране на правен смисъл. Направен е извода че юридическата среда, определена от автора като дискурс е институционално и социално зададена от правния ред.

Разгледано е отношението между обосноваването като когнитивен процес, от една страна и нравствените качества и вътрешното убеждение на обосноваващия субект, от друга.

Анализирано от гледна точка на правната теория е юридическото мислене при формиране на правните институти. В тази връзка обосноваването в правото е в конкретно дадена социална среда, определена от културно-исторически, икономически и идеологически маркери, изразени в институционална форма. С оглед теоретичната рационалност тези маркери са изведени като наложили се в обществото убеждения и вярвания относно социалната реалност като фактически съществуваща, изградена от институционални факти.

Втората част се състои също от четири глави, които проследяват развитието, на основни направления в съвременната правна теория от 17 век насам през призмата на проблема за юридическото обосноваване в правото. Задачите на тази глава са предпоставени от възприетото разграничение на рационалността на теоретична и практическа, който модел е възприел изводите от предходната част. Теоретичната рационалност се отнася до мисленето за правото като абстрактно и контекстуално и оформя общи и дескриптивни представи за правото, а във втория то е конкретно и фактологично и е насочено към извеждане на практически и прескриптивни съждения. С оглед теорията на юридическото обосноваване и нейната първа част теория на понятието за правото са очертани общественopolитическите предпоставки, определили развитието на правната теория, при което те са категоризирани в исторически и хронологичен план. Главният извод е че понятието за правото като образ и представа се формира под натиска на конкретната културно-историческа среда, а от там следва и съответния модел за решаване на делата. Закономерно обосноваването като когнитивен процес е контекстуално зависимо от институционалната среда на правната система, която е отразена в съзнанието на обосноваващия субект и във вида на общи изходни представи за социалната

и правната реалност. Съответно убежденията и вярванията на практикуващите юристи определят и мотивите за техните юридически решения.

Закономерно и научнообосновано е потърсена връзката на юридическото обосноваване със социалната реалност и с юридическите професии. Направен е извода за значимостта на ролевите изисквания към качествата на субекта, който конструира правен смисъл, посочени са нормативните прототипи на учения, съдията, законодателя.

Научноиздържано и адекватно са систематизирани теории на по-слабо познати автори у нас като Ойген Ерлих, Херман Канторович, Емилио Бети, както и на автори с ярко присъствие като Хаим Перелман, Юрген Хабермас и Роберт Алекси. Като полемичен сблъсък са представени и най-значимите теории на 20 век, каквито са тези на Ханс Келзен, Карл Шмит, Роналд Дуоркин и Хърбърт Харт.

Систематизирани са значими изводи на база на предложения модел на евентуална теория на юридическото обосноваване, която трябва да се състои от най малко две части: 1. Теория на понятието за правото и 2. Теория на юридическото решение; Авторът извежда фундаменталното еволюционно обобщение на различните аспекти на психо-познавателните юридически подходи, които отразяват разбирането на въпросите, свързани с понятието за правото и които трудно могат да се отделят от мисленето за него. В резултат понятието за правото, което се извежда в рамките на едно теоретично направление, зависи от концептуалното позициониране и от *обосноваването* (като конструиране на смисъл), върху който се акцентира в рамките на този процес (с. 40). Юридическото обосноваване е закономерно обобщено като комплексен процес, в рамките на който субектът на обосноваването се явява едновременно потребител и създател и конструиращ правния смисъл, което в онтологичен план ще рече и на самото понятие за правото. *Всеки опит да се изгради теория на юридическото обосноваване трябва да отчита това.*

В последната част от труда „Юридическото обосноваване“ са приложени изводите на изследването. Постановяването на съдебното решение е анализирано като функция от когнитивната способност да се съди. В тази посока понятията за правоприлагане и правораздаване са представени като производни на когнитивните функции по *изпълнение* и *решаване*. Изследвана е същността на юрисдикционната функция, която е описана чрез нейните три главни характеристики, които са *отсъждане, произнасяне и сила на пресъдено нещо*.

Другата монография е базирана на докторската дисертация на гл. ас. д-р Димитър Ханев, а именно „Субективно право и правна свобода“. Тя изследва класическото отношение субективно право-свобода в правния ред на либералното общество. Правната свобода е определена като индивидуална и гарантирана от правото възможност за следване на определено поведение, в резултат на свободно осъществен избор от страна на правните субекти.

Монографията очертава две тематични групи въпроси, около които е изградено изложението. Първото тематично ядро е свързано с понятието и реализацията на субективното право. Изяснено е разграничението между методологична и доктринална (правнодогматична) роля на понятието за субективно право. Представено е историческото развитие на теорията за субективните права в световен план и у нас. Предложено е и е защитено разграничение между форма и съдържание на субективното право, като е възприета тезата, че формата се отнася до правомощието на титуляра, видяно като правило за поведение, а съдържанието до благата чрез самото субективно право. Представена е теорията за формите и реализацията на субективните права на Уесли Хофелд.

Вторият тематичен център на монографията „Субективно право и правна свобода“ са въпросите, които се отнасят до понятието и реализацията на правната свобода като негова форма. Направен е анализ и систематизация на свободата като политическа, логическа и правна категория. Понятието за

свобода е разгледано от логическа гледна точка като е поставено в контекста на деонтичните категории „разрешено“, „задължително“, „забранено“. Понятието за свобода е разгледано в три теоретични модуса като основание на субективното право, като негова форма и като нерегулирана от правото сфера.

За рецензиране е представена и студия на гл. ас. д-р Димитър Ханев, а именно „Система на формите на субективното право“. - В: Имуществените отношения в правото. Развитие и перспективи. Пловдив: УИ „П. Хилендарски“, 2021. Студията има обем около 35 страници и представлява продължение на изследванията на автора в тематиката на субективните права. Въпросът, който е център на студията е доказване на тезата на автора че от гледна точка на своята формална структура субективното право не е монистична категория. Предмет на анализа е могат ли правомощията чрез които се реализира субективното право в различни нормативни хипотези да изградят единна и цялостна система на субективното право в завършен вид.

Публикацията доразвива разграничението между форма и съдържание на правата, като е обоснована тезата, че съдържанието се отнася до благата, а формата до поведенческото правомощие на правните субекти, чрез което благата се „изконсумират“. Правомощието на титулярите на субективните права е разгледано от гледна точка на правоотношението, представено като нормативен прототип на възможните деонтични зависимости.

Като краен резултат на анализа е въведено разграничението между логическа и доктринална система на формите на субективното право и е обобщено, че не е задължително тези две системи да съвпадат. Доктриналната система на формите на субективното право, предложена от автора включва притезанието, правната власт и правната свобода.

Представена за рецензиране е и статия на гл. ас. д-р Димитър Ханев, а именно „Идеята за Soft Law и понятието за валидност в юридическото обосноваване. – В: Soft Law и съвременното право. С.; Сиби, 2017, с. 36-50.

Статията анализира проблема за валидността от гледна точка на юридическото обосноваване през призмата на доктрината на „мекото право“ в международните отношения. Идеята за валидността е видяна не като качество на правните норми, а като когнитивна величина, която изисква реалността да се разглежда бинарно (като валидно-невалидно). Валидността е разгледана като проява на теоретичната и практическа рационалност на човека, което създава и съответната проекция в правото. Защитено е схващането че обосноваването на валидни правила за поведение само по формалнологически път и чрез понятийни дефиниции е нереалистично. Статията се явява прототип на представения хабилитационен труд.

Представени са и цитирания на утвърдени чуждестранни и български учени и изследователи в областта на Общата теория на правото и на отрасловите правни науки на разработките на гл. ас. доктор Ханев.

В обобщение се достига до извода, че в количествено и качествено отношение научната продукция на гл. ас. д-р Димитър Ханев е в съответствие с минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“.

6. Синтезирана оценка на основните научни и научно-приложни приноси

В представената научна продукция се съдържат безспорни научни и научноприложни приноси по фундаменталните въпроси, които кандидатът разглежда. Въпреки че би могло да се изразят по-обобщено, предвид същностната и тематичната им взаимообвързаност, приемам откроените от кандидата приноси в съставената Справка за основните научни приноси. Те отговарят на изискванията на чл. 54 от ППЗРАСРБ и съответстват на съдържащите се постижения в представената научна продукция. Научните публикации на кандидата са признак за проявявани трайни и устойчиви научни интереси в областта на общата теория на правото и философията на правото,

които са позволили постигане на задълбоченост, логическа обвързаност, последователност и системност в научните изследвания. Проличават уменията за извършване за критичен научен анализ и извеждане на нови перспективи по разглежданите теми.

7. Основни критични бележки и препоръки

Основната ми препоръка към бъдещата работа на гл. ас. д-р Димитър Ханев е да насочи усилия към издаване на учебник или помагало, където да систематизира разработените от него досега въпроси, и по този начин да подпомогне усвояването на материята от студентите.

8. Заключение

Научноизследователската и преподавателската работа на гл. ас. д-р Димитър Вълков Ханев отговарят на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България и на Правилника за неговото приложение за заемане на академичната длъжност „доцент“. Научните му трудове са задълбочени, разработени на високо научно равнище, посветени на значими проблеми в научната област на конкурса. Това ми дава основание убедено да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително за избора на гл. ас. д-р Димитър Вълков Ханев за заемането на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6. Право, научна специалност „Теория на държавата и правото“.

21.03.2025 г.

Подпис:(доц. д-р Светла Маринова Кънева)